

Folkhälsomyndigheten

Podden Liv & hälsa

Vaccinationer – därför är de så viktiga för hälsan

[Pernilla, programledare] Vaccination är ett effektivt sätt att bekämpa infektionssjukdomar och har genom åren räddat miljontals människoliv. Här i Sverige är nästan alla vaccinerade genom det nationella barnvaccinationsprogrammet. Men finns det någon risk för att allvarliga sjukdomar som var vanligare förr, som mässling till exempel, kan komma tillbaka? Det är frågor som Tina Crawford, överläkare och enhetschef på Folkhälsomyndigheten, ska svara på. Välkommen!

[Tina] Tack så mycket! Kul att vara här.

[Pernilla] Kul att du är här! Hur viktiga skulle du säga att vacciner är och har varit för människors hälsa i världen?

[Tina] Vaccinationer är otroligt viktiga, näst efter rent vatten. Så om man tittar globalt på hela världen så är ju vaccinationer det som har gjort mest och bäst för folkhälsan.

[Pernilla] Hur då?

[Tina] Man kan rädda så otroligt många liv. Och i andra länder, där barn framför allt inte lever med samma höga standard som vi gör i Sverige, så är det otroligt många sjukdomar som vi helt kan eliminera ta bort helt enkelt med hjälp av vaccinationer.

[Pernilla] Och vilken betydelse har vaccinerna för hälso- och sjukvården?

[Tina] Ja, de betyder mycket för hälso- och sjukvården för att de förebygger massa sjukdomar som annars skulle orsaka väldigt mycket lidande och till och med död. Men också väldigt mycket att sjukvården istället kan koncentreras på och ta hand om de sjukdomar som vi inte kan vaccinera mot.

[Pernilla] I Sverige har vi ju det nationella barnvaccinationsprogrammet för barn som påbörjades redan på 40 talet och har utvecklats sen dess. Vilka vacciner är det som ingår idag och när vaccineras barnen?

[Tina] Vi har i barnvaccinationsprogrammet elva stycken sjukdomar som finns med i det. Och sedan måste jag också bara säga att barnvaccinationsprogrammet är något vi ska vara jättestolta över, för det är något som vi hållt på med otroligt länge. Precis som du säger också, vi är duktiga på det i Sverige. De sjukdomar som man ger vaccin för upp till skolåldern ges på barnavårdscentralen, och i skolorna är det elevhälsan som vaccinerar. De vaccinationer som det rör sig om är mässling, påssjuka, röda hund, kikhosta, difteri och flera andra sjukdomar.

[Pernilla] HPV är ju någonting som har tillkommit också. Kan du nämna någonting om det?

[Tina] HPV är en av dem som finns med där också och det är en vaccination mot humant papillomvirus. Och det är ju flera olika virusformer som kan ge olika cancerformer. I Sverige till exempel så är det omkring tusen kvinnor per år och 550 män per år som drabbas av olika cancerformer till följd av något HPV-virus. Och vaccinerar vi bort dem, så minskar vi dem.

[Pernilla] Hur stor andel är det som vaccineras genom barnvaccinationsprogrammet i Sverige då?

[Tina] Ja, det beror lite på de olika vaccinationsformerna som finns. Men det pendlar mellan 90 och 98 procent mellan de olika vaccinationerna, och mellan olika regioner. Så det är ju höga siffror.

[Pernilla] Ja, det låter som hur skulle du säga att det ser ut om man jämför internationellt med andra länder?

[Tina] Jag skulle säga att vi ligger exceptionellt bra till i det vi kallar för vaccinationstäckning, det vill säga att man då har en högre andel som vaccineras.

[Pernilla] Och vad betyder det för hälsan här i Sverige?

[Tina] Det betyder massor. Det betyder att vi har sluppit väldigt många sjukdomar som förr var väldigt vanliga, och som vi nu inte ens vet om att de finns. Vi kanske inte ens tänker på dem.

[Pernilla] Vilka då till exempel?

[Tina] Då tänker jag bland annat på mässling, påssjuka, röda hund. Det är sådana sjukdomar som vi inte riktigt tänker på, att de finns längre därför att vi har vaccinerat bort dem.

[Pernilla] Vi har ju läst på senare tid om pågående mässling utbrott i bland annat USA och det har även förekommit dödsfall bland barn. Vad beror de här utbrotten på?

[Tina] Men det har funnits delar i USA där man inte haft tillräckligt hög vaccinationstäckning. Och är den inte tillräckligt hög i samhället, då är det så att då kommer smittan lätt in och mässling är en av de mest smittsamma sjukdomar som finns. Så det sprids otroligt snabbt.

[Pernilla] Hur farligt det är att smittas av mässlingen?

[Tina] Jo, men sjukdomen i sig är ju farlig och som sagt, den är otroligt smittsam. Det är en sjukdom som kan ge hög feber, lunginflammation men framförallt hjärnhinneinflammation och förändringar i utvecklingen hos barn, och även leda till döden. Och det dör ju barn även i Europa av mässling, så det är en väldigt farlig sjukdom.

[Pernilla] Skulle samma sak kunna hända här i Sverige, dvs att vi får utbrott av mässling här?

[Tina] Det handlar ju väldigt mycket om den här höga täckningsgraden som vi pratade om. Skulle den av någon anledning sjunka, eller sjunka på ett visst område, så ja, då kan det ske. Så därför gäller det att hela tiden att hålla uppe den här vaccinationsviljan och täckningen som vi pratar om. Men vi ska veta att de mässlingsfall som vi haft i Sverige senaste åren, det är oftast sådana som har blivit smittade utomlands och då har man varit ovaccinerad eller inte fullständigt vaccinerad.

[Pernilla] Hur stor tror du att kunskapen är om riskerna med mässling, och även andra sjukdomar som vi vaccinerar mot, bland folk i allmänhet här i Sverige?

[Tina] Jag tror att det är så att vi har glömt lite de här sjukdomarna. Det är det som man brukar kalla för vaccinationsparadoxen, dvs sjukdomar som vi har lyckats förebygga på ett jättebra sätt genom att vaccinera bort dem, då försvinner sjukdomen ur medvetandet. Och då börjar man fundera på, varför måste jag egentligen förebygga den? Och så kanske vaccinationsviljan går ner, och då kommer det här hotet igen. Så det är otroligt viktigt att komma ihåg de sjukdomar som faktiskt är så farliga och till och med dödliga, som vi har vaccinerat bort genom ett otroligt lyckosamt arbete i Sverige och hålla kvar det så att vi inte får tillbaka dem.

[Pernilla] Varför tror du att så många väljer att vaccinera sina barn i Sverige?

[Tina] Jag väljer att tro att det handlar om en hög tilltro till myndigheter, till sjukvården, till vetenskapen i Sverige. Vi förstår att det är något som är bra att nyttja helt enkelt. Och det är också så att vi har jobbat väldigt länge med det. Jag nämnde ju att vi ska vara stolta över barnvaccinationsprogrammet. Det är ju också så att vi jobbar, från Folkhälsomyndighetens håll, väldigt tätt med barnhälsovården och elevhälsan till exempel. Och de gör ju ett enormt jobb i att just prata om vaccinationer, och möta frågor och eventuella rädslor på ett bra sätt. Och där kan ju vi hjälpa till och tillhandahålla väldigt mycket kunskap och information och även material till dem.

[Pernilla] Finns det inte någon risk för biverkningar av vaccinationer?

[Tina] Vaccinerna som vi tar fram, och som man då ger rekommendationer till i Sverige, är enormt säkra. Däremot sjukdomarna som du då undviker med hjälp av vaccinationer, de är farliga. Biverkningar finns, men de är ju väldigt milda sådana. Det vanligaste är ju att man får en lokal liten rodnad precis där sticket har varit, och kanske lite värmeökat precis över stickstället helt enkelt.

[Pernilla] Och jag tänker också att många av de här vaccinationerna har ju getts under många år. Vad säger de om säkerhet och biverkningar?

[Tina] Ja, du sade nästan svaret själv. Det säger jättemycket tänker jag. Därför att vi har haft dem så otroligt länge och har inte sett biverkningar av dem. På så sätt så

har vi även då utvärderat och verkligen sett att det var sant det vi trodde innan, att de är säkra.

[Pernilla] Och de vaccin som inte ingår i barnvaccinationsprogrammet, vad kan du säga om dem?

[Tina] Ja, men vi har ju till exempel influensavaccinationerna som vi haft under många år. Och sen har vi ju mot covid-19 som har kommit under pandemin och efter det, som ju har räddat otroligt många liv och som också är väldigt säkra.

[Pernilla] Det låter som att bieffekterna är få jämfört med nyttan av vaccinationerna. Men vad skulle du vilja säga till den som ändå tvekar att ta vaccin?

[Tina] Jag tänker att det är väldigt naturligt och klokt att fundera på vad som är nyttigt och inte för ens kropp, eller för ens barn. Men det är så väldigt väldokumenterat och så otroligt väl undersökt, innan man ens får komma ut på marknaden med ett vaccin. Så vacciner är säkra, men sjukdomarna de kan du dö av.

[Pernilla] Hur tänker du att man kan arbeta för att nå ut till de människor som har frågor och funderingar om vaccinationer?

[Tina] Jag tänker att det är viktigt att vi finns på alla de platser där människor finns och har frågor. Dels är det ju så att, som jag nämnde innan, med barnhälsovården och elevhälsan till exempel, att man kan få ställa frågorna där till dem som man känner sig trygg med. Det är också så att vi tagit fram väldigt mycket material, och vi uppdaterar Folkhälsomyndighetens hemsida. Det finns också information på Läke-medelsverkets hemsida och på många andra ställen, 1177 till exempel. Så jag tänker att det är viktigt att vi är noga med att kunna ge information, men också lyssna in och bemöta den oro som kan finnas på ett respektfullt sätt. För det är ju i grunden sunt att ifrågasätta saker och ting, och vi är där för att kunna ge er svar.

[Pernilla] Varje år så har ju Världshälsoorganisationen WHO en vaccinationsvecka. Vad är syftet med den här veckan och varför behövs den?

[Tina] Den här veckan behövs ju för att verkligen belysa vikten av vaccinationer. Under de senaste 50 åren så har ju över 154 miljoner liv räddats på grund av vacciner och vaccinationer.

[Pernilla] Hur ser du på utvecklingen i framtiden? Är det några nya vacciner på gång som kan innebära betydande hälsovinster?

[Tina] Absolut. Vaccinationer är verkligen något som utvecklas något otroligt och nästan explosionsartat skulle vi säga. De finns inom närmsta fem åren så har vi otroligt många fler vacciner på plats mot borrelia, klamydia, gonorré, streptokocker av grupp B sort till exempel. Man utvecklar också väldigt många andra vacciner som vi redan har i dag, mot sjukdomar som vi redan vaccinerar mot, men som man

också kan förändra och förädla och göra bättre, till exempel mot influensa och covid-10. Men att det kommer nya vacciner framöver som kommer förebygga väldigt många fler sjukdomar, det är helt klart och det gäller även andra cancerformer och så.

[Pernilla] Det låter väldigt positivt. Tack så mycket Tina Crawford!

[Tina] Tack så mycket!

[Pernilla] Och vill du som lyssnare höra fler avsnitt av Liv och hälsa så följ oss gärna.